

Важливим результатом використання сценарного аналізу є підвищення організаційної резильєнтності підприємства. Підготовка до різних варіантів розвитку подій сприяє формуванню здатності швидко відновлюватися після кризових впливів, підтримувати стабільність бізнес-процесів та забезпечувати досягнення стратегічних цілей навіть за несприятливих умов.

Отже, сценарний аналіз виступає важливим інструментом економічної аналітики, що забезпечує підвищення стійкості бізнесу в умовах невизначеності. Його використання дозволяє підприємствам більш ефективно управляти ризиками, прогнозувати можливі зміни зовнішнього середовища та формувати адаптивні стратегії розвитку. У сучасних умовах сценарний підхід стає невід'ємною складовою стратегічного управління та важливою передумовою довгострокової конкурентоспроможності підприємств.

Література

1. Ансофф І. Стратегічне управління. Київ : Основи, 1999. 519 с.
2. Портер М. Конкурентна стратегія. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. Київ : Наш Формат, 2020. 424 с.
3. Schoemaker P. J. H. Scenario Planning: A Tool for Strategic Thinking. Sloan Management Review. 1995. Vol. 36. No. 2. P. 25–40.
4. Ringland G. Scenario Planning: Managing for the Future. Chichester : Wiley, 2019. 394 p.

Олексій Мельник

д-р.екон.наук, професор

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

Київ, Україна

СТАБІЛЬНІСТЬ РІВНЯ МОНЕТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОДНА З УМОВ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Будь-який бізнес може розвиватись лише тоді, коли для цього існують відповідні умови. Сучасний український бізнес при цьому не є виключенням. Однією з найважливіших зовнішніх умов для його розвитку є не тільки інституційне, нормативно-правове, а й грошове забезпечення.

Теоретичне осмислення проблеми рівня забезпечення підприємницької діяльності грошовою масою, хоча і не було стрижнем економічної теорії, але йому приділялась чільна увага. Окремі думки з цього приводу можна знайти ще у ранніх меркантилістів, які стверджували, що зростання кількості золота та срібла в країні стає не тільки проявом багатства країни, а й основою її економічного процвітання. Проте подальший економічний розвиток дав підстави для висновку про те, що просте зростання грошової маси (навіть втіленої у золоті

та сріблі) може призводити не стільки до економічного зростання та збільшення реального добробуту, скільки до банального зростання рівня цін, а рівень реального добробуту при цьому може навіть зменшуватись.

Вихідною точкою для визначення рівня монетарного забезпечення підприємницької діяльності та економіки загалом є пропозицією грошей на грошовому ринку. При цьому для виконання грошми різних своїх функцій можуть використовуватись різні грошові агрегати (M_0 , M_1 , M_2 , M_3). Також важливо розуміти, що показники рівня монетарного забезпечення економіки можуть бути розділені на номінальні та реальні. Номінальні показники пов'язані з існуючою на даний момент кількістю грошових одиниць та їхнім номіналом. Проте номінальні показники грошової маси не дають уявлення про те, чи достатньо цих грошових агрегатів для нормального функціонування економіки. Відповідь на це питання пов'язана з переходом від номінальних до реальних показників.

Реальні показники рівня монетарного забезпечення економіки пов'язані з фактичною потребою економіки в цих грошах, яка визначається впливом двох головних чинників: 1) інфляцією та 2) зміною реальної величини економічних показників. Саме тому реальні показники рівня монетарного забезпечення економіки визначаються через співставлення номінальних показників грошової маси (різних грошових агрегатів) з номінальним ВВП. Співставлення грошових агрегатів з номінальним ВВП пов'язано з тим, що саме зміни номінального ВВП якраз і враховують вплив двох вищезазначених чинників (інфляції та зміни реальних величин економічних показників).

Статистичні дані свідчать про те, що рівень реальної монетизації економіки України протягом усього періоду її незалежності змінювався різноспрямовано та різним темпом. Але найважливішим є те, яким чином і куди змінюється рівень реального монетарного забезпечення економіки.

Нині можна стверджувати, що протягом 2012-2025 рр. рівень реального монетарного забезпечення як підприємницької діяльності, так і економіки загалом змінювався різноспрямовано. Всі наведені нижче дані були розраховані автором на підставі статистичних даних НБУ [1]. Так, зокрема грошовий агрегат M_0 до 2014 року збільшувався і тоді досяг своєї максимальної величини в 17,83 % від ВВП. Те саме стосується і грошового агрегату M_1 , максимальна величина якого досягла тоді рівня у 27,44 % від ВВП. По грошових агрегатах M_2 та M_3 ситуація виглядала таким чином: у 2013 р. реальний грошовий агрегат M_2 досяг свого максимуму у 61,85 % від ВВП, а максимум реального грошового агрегату M_3 тоді ж був зафіксований на рівні 62,04 % від ВВП. При цьому ці показники – це пікові значення відповідних реальних грошових агрегатів за весь період незалежності.

Після цього тенденція до зростання показника реальної грошової маси (по будь-якому з грошових агрегатів) в Україні замінилась тенденцією до падіння показника реальної грошової маси по всіх грошових агрегатах. Тобто протягом 2015–2018 років в Україні панували тенденції до зменшення рівня реальної монетизації економіки. Так, співвідношення агрегату M_0 (готівка в обігу) до ВВП за цей період знизилось із максимальних за весь час

спостереження 17,83 % у 2014 р. до 9,66 % у 2019 р. (тобто зниження за ці роки відбулось на 8,17 відсоткових пункти). Те саме стосується і грошового агрегату М1. Його рівень у співставленні з ВВП зменшився з 27,44 % у 2014 р. до 18,85 % у 2018 р. (тобто він зменшився на 8,59 відсоткових пункти від його значення в 2014 р.). Показники по грошових агрегатах М2 та М3 виглядають приблизно так само. Співвідношення грошового агрегату М2 та ВВП у 2013 р. становило 61,85 %, а у 2018 р. воно впало до 35,78 % (тобто на 26,07 відсоткових пункти). А рівень грошового агрегату М3 у співставленні із ВВП просів з 62,04 % до 35,89 % у 2018 р. (падіння на 26,15 відсоткових пункти за 5 років).

Після цього зростання невпевненості населення України у своєму майбутньому через пандемію COVID-19 та початок повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну призвало до зміни тенденції. Реальна грошова маса почала зростати і сягнула свого проміжного максимуму в 2022 році. Тоді величина реальної грошової маси по агрегату М0 піднялась до 12,71 % (з 9,66 %), по агрегату М1 – до 29,99 % (з 18,85 %), по агрегатах М2 та М3 вона піднялась до 47,73 % та 47,75 % (з рівнів у 35,78 та 35,89 %).

Проте після того, як населення України відчуло певну впевненість у своєму економічному становищі, загальна тенденція до збільшення грошових запасів та до зростання реальної грошової маси (навіть в умовах війни) знову змінилась на протилежну. Реальна грошова маса почала знижуватись. По грошових агрегатах М0, М2 та М3 мінімум був зафіксований у 2025 році. Він становив відповідно: 9,71 %, 45,02 та 45,03 %. Звичайно, це значно більше того глобального мінімуму, який був зафіксований у 2018–2019 рр., проте і це є достатньо серйозною величиною, яка свідчить про істотний рівень довіри населення України до своєї грошової одиниці. При цьому варто зауважити, що протягом 2023–2025 років в Україні наявне не тільки стабільне економічне зростання (на 5,5; 3,2 та 1,8 %), а й помірні темпи інфляції (12,9; 6,5 та 12,7 %).

Узагальнюючи все, що було сказано раніше, можна прийти до **висновків**, що в Україні в умовах невизначеності рівень реального монетарного забезпечення економіки зростає. І саме це стає не тільки умовою виживання населення, а й умовою стійкості ведення бізнесу за наявності істотного рівня невизначеності. В умовах, коли рівень економічної невизначеності починає спадати, то також починає спадати і потреба у реальному монетарному забезпеченні суб'єктів економіки. Саме через це падінні рівня реального монетарного забезпечення економіки при зростанні економічної стабільності не перетворюється на джерело серйозних загроз для ведення бізнесу. Він і за таких умов може продовжувати стабільно розвиватися.

Література

1. Сайт НБУ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>